

Райна Михалева

Първа награда

България влезе в голямото европейско семейство в знакова за Европейския съюз година – когато това уникално обществено образувание навърши 50 години. Днес ЕС приобщава 27 държави, обединени от общи ценности, каквито са свободата, демокрацията, правовата държава, зачитането на човешките права и равенството. Неговите членове доброволно преотстъпват своя държавен суверенитет в името на всеобщ мир и прогрес, запазвайки националните си характеристики, езици и традиции. Именно това многообразие от различни националности превръща ЕС в символ на хармония от многоцветие на култури.

На 01.01.2007 г. – датата на официалното членство – България се завърна у дома и зае полагащото ѝ се място на стария континент. С многовековната си история страната неколккратно е доказвала своята роля и принос към европейското културно наследство и минало.

Похвален е фактът, че въпреки трудностите, които обществото ни преживя в годините на преход, българските политици съумяха праволинейно и без всякакви съмнения да следват европейския път на развитие на България. Въпреки честите политически борби, нито едно правителство не си позволи да постави под въпрос необходимостта от членство, определена като основен национален приоритет.

България утвърди най-значителния успех в историята на Европейската Общност – половин век без война – като извърши прехода си от тоталитаризъм към демокрация в условията на мир и изгради уникален модел за етническа и религиозна търпимост на Балканите. В тази връзка, въз основа на натрупания опит страната трябва да се превърне в стабилизиращ фактор на полуострова и водещ партньор за цялостното му интегриране в ЕС (без това обаче да противоречи на националните ѝ интереси!)

Пътят, който България извървя до датата на членството, е само една част от дългия преход към реалното ѝ присъединяване в клуба на проспериращите европейци. Поради това на този етап е изключително важно страната да продължи последователната си работа за укрепване и развитие, изграждайки образ на стабилен и надежден съюзник за осъществяването на общоевропейските цели и политики.

За жалост, обаче, напоследък това се превръща във все по-голямо предизвикателство за властимащите в държавата. Очакваната светкавична промяна и идеализирането на българското членство от медиите и

публичното пространство не само, не се оправдаха, но и предизвикаха вълна на силен евроскептицизъм сред народа. Безспорно за една година България научи и постигна много, но някак успоредно с успехите станахме свидетели и на множество грешки и неуспехи. Членството ни се усети осезаемо по отношение на нарастналия инвеститорски интерес и активизиране на пазарите на земя и недвижими имоти, с което икономиката значително е разрасна. Но въпреки положителните промени на макроикономическо равнище, обикновеният българин все още трудно усеща съществено подобрене в качеството си на живот. Предполагам, че трябва да ни радва фактът, че квадратен метър неумело застроена площ в столицата вече е по-скъп от съответния му застроен квадрат във Виена; че цените на повечето стоки в България вече се изравниха с европейските; че коледните разпродажби се осъществяват при щедро завишени стойности... Така средният българин се превръща в световен рекордьор – много беден човек (по доходи) и същевременно личност, която цени лукса (по цени).

Съвсем не оспорвам значимостта и привилегиите, произтичащи от членството ни в ЕС, но на фона на националния ни манталитет те изглеждат по нашенски криворазбрано. Като европейски граждани ние можем да пътуваме, да работим и да живеем на територията на всяка държава членка на Съюза, което от своя страна предизвика бурна емиграционна вълна към Западна Европа. Бягайки от ниския стандарт на живот, много млади и образовани хора напускат родината и се принуждават да работят на позиции, далеч под техните професионални способности. Това предизвиква своеобразен глад за квалифицирани кадри на пазара на труда в страната, който работодателите се опитват да задоволят не със стимулиращо, адекватно заплащане, а с привличане на нискоквалифицирана работна ръка от трети страни (Виетнам, Тайланд и др.)

С европейската директива за взаимно признаване на дипломите младите български специалисти могат свободно, на равна основа да продължат образованието си в други европейски университети или да кандидатстват за работа в ЕС. Високата корупция в сферата на образованието обаче оказва отрицателен ефект върху Болонския процес и ограничава българските младежи, чиито способности остават неценени зад граница.

С презумпцията да превърнем България в предпочитана туристическа дестинация и да стимулираме икономиката, не се поколебахме да посегнем и на най-святото – природата. Незаконните строежи в Иракли и безумната идея да се обособи жилищен комплекс в Национален парк Рила безспорно доказват безотговорността и лекомислието на държавата и обществото като цяло. Защото целта невинаги оправдава средствата, особено когато обричаме децата си да плащат за нашите грешки.

Стратегията на ЕС по отношение на Източното разширяване се базираше на принципа “Да им помогнем да си помогнат”. Тази политика не губи актуалността си и днес – година след пълноправното членство. Не можем да очакваме европейските ни партньори да ни предложат конкретните стъпки за разрешаване на ситуацията в страната – това си остава приоритет на правителството.

В България подобно на някои далеч по-подготвени нови членки (т. нар. отличнички – Полша, Унгария, Чехия) започна да се усеща една умора от правенето на реформи. След присъединяването властимащите сякаш си отдъхнаха и това забавяне доведе до загуба на инерцията от предприєдинителния период. Усетихме го по състоянието на здравеопазването; със стачката на млекопроизводителите; със спирането на европейското финансиране по програмите ФАР, САПАРД и ИСПА; с пропуските в социалната политика; с критиките на ЕК относно слабостите в съдебната система и неубедителните резултати в борбата с корупцията по високите етажи на властта и на организираната престъпност.

От друга страна, българската роля в приемането и осъществяването на общоевропейските стратегии и политики съвсем не означава абсолютна консолидация с позициите на останалите държави членки. Дори напротив, именно сега е моментът (вече като равноправна членка) страната да покаже способността и волята си не само да възприема, но и адекватно да отстоява националните си интереси. Докато в предприєдинителния период България безусловно и на моменти дори сляпо следваше и изпълняваше европейските наставления (били те и под формата само на препоръки – случаят с неправомерното затваряне на 3^{ти} и 4^{ти} блок на АЕЦ “Козлодуй”), то след 2007 г. тя може свободно да даде гласност по своята позиция, изхождайки от националните си интереси, независимо че те не съвпадат с тези на Брюксел.

Кампанията за освобождаването на българските медици в Либия; лобирането за изписването на единната европейска валута – евро – с “в”, а не с “у”; възприемането на кирилицата като третата официална азбука в ЕС са случаите, в които през първата година от членството си страната отстоя успешно своите национални интереси.

За съжаление обаче България не бе така категорична по отношение на актуалните събития на Балканите. За втори път след югоембаргото (1995 г.), тя погази националните си интереси в региона, рискувайки да понесе пореден икономически удар с прибързаното си решение за признаване на независимо Косово. Преди да се обвърже с подобен акт, страната трябваше да поиска и защити правата на българите в новосъздадената държава – горани и жупани. Българското признаване на Косово можеше да послужи и като условие пред Брюксел за разрешаване на болезнения казус за АЕЦ “Козлодуй”.

Формулирането на национални позиции става с обществен дебат, какъвто, за съжаление, в България все още няма. Липсата на активна гражданска позиция позволява на хора, облечени във власт, да злоупотребяват безнаказано с положението си. И тази порочна практика ще продължи, докато обществото не се отърси от 5-вековния си робски начин на мислене, че преклонената главица сабя не я сече и докато не престанем да измерваме своето щастие според нещастieto на ближния.

С членството си в ЕС България придоби качествено нова роля в семейството на обединените европейци – от “получател” на европейските норми и политики, тя се превърна в активен участник в тяхното формулиране. На 23.03.2008 г. българският парламент ратифицира Договора за Реформи на ЕС, конституиращ правната същност на Общността. Лисабонският договор утвърждава ролята на националните парламенти, които се превръщат в реални участници в законодателния процес чрез контрола върху прилагането на принципа на субсидиарността. С това европейската интеграция стъпва на два вида легитимност: пряко изразената воля на хората и легитимността на националните правителства, призвани да прилагат в изпълнение гласа народен. Защото Европа – това сме ние – нейните граждани. И за да намерим своето достойно място в нея, трябва да се превърнем в истински европейци по дух. Да се опитаме да преодолеем егоистичния си импулс за търсене само на “келепира” и да започнем да мислим за това с какво бихме могли да допринесем за своя просперитет. Отговорността за цялостното интегриране на България в ЕС не пада само върху плещите на управляващите (нека не забравяме, че те са хора, избрани от нас и измежду нас). Това е приоритет на обществото като цяло и в частност на всяка негова градивна единица. Само общите усилия и сътрудничеството между народа и управляващите могат да доведат до реални положителни резултати. Едва тогава страната, и респективно всички ние, ще станем интегрална част от хуманната идея за ЕС, основана на изконните ценности за социална солидарност, уважение към културното, религиозното и езиковото разнообразие, хармоничен икономически растеж, защитена околна среда и успешно съчетаване на традицията и прогреса.